

פרשת לך לך

אותם בדרכם להיקלע אחר כך למצרים ולספר את האמת לאמיתה, משום כך פנה אברהם לשרה בבקשה: "אמרי נא" כבר מעשיו "אחותי את", ובכך לא היה לאחר מכן כל חשש.

"וַיִּקְחוּ אֶת לוֹט וְאֶת רְכֻשׁוֹ בֶּן אַחִי אַבְרָם וַיֵּלְכוּ וְהוּא יוֹשֵׁב בְּסֹדֶם"
(י"ד, יב).

וכי הרכוש היה בן אחי אברהם? מדוע אמר הכתוב "ויקחו את לוט ואת רכושו בן אחי אברם..." ולא כפי שמתבקש: "ויקחו אל לוט בן אחי אברם ואת רכושו..."? מדוע 'נעץ' הכתוב את הרכוש בין שמו של לוט לבין יחוסו? ביאר הגאון רבי מרדכי יאהלין זצ"ל (בעל שו"ת 'תכלת מרדכי') בספרו 'קהלת מרדכי' כפי ששמע מדרשן אחד:

הלא ידענו שאברהם היה מכניס אורחים גדול, והנה, אירע פעם שנמרוד התאכסן אצל אברהם, שקיבל אותו כדרכו בסבר פנים יפות והאכילו והשקהו ואירחו אצלו במשך כחודש ימים. וכאשר רצה נמרוד ללכת לדרכו הודה לאברהם בחום על כל הטוב אשר גמלהו, אך להפתעתו תבע ממנו אברהם לשלם עבור כל מה שאכל ושתה.

התפלא נמרוד: הלא שמעתי עליך כי מכניס אורחים הנך, וכל אורח מקבל כאן אכילה ושתיה חנם אין כסף, ומדוע אהיה גרוע מכולם? אמת מה ששמעת, השיב אברהם, אולם אני נותן זאת רק לבני אדם, אולם אתה נמרוד הלא לטענתך אלוה אתה, ואלוה מוכרח לשלם! ניחא, השיב נמרוד, כמה מגיע לך?

נקב אברהם בסכום כסף עצום. התקצף נמרוד וזעק: הכיצד תבקש להונות אותי בסכום כה עצום, שערכו פי כמה וכמה מכל מה שאכלתי ושתייתי? הכיצד זה הפכת ממכניס אורחים - לגזלן?

לא ולא, השיבו אברהם, הנח לי להסביר לך כיצד החשבון הוגן ומדויק להפליא: כל חיי האכלתי והשקיתי המוני בני אדם ללא כל תמורה כספית, והכל בירכו אותי שאלוקים ימלא לי חסרוני וישלם לי בכפלים על הטוב שעשיתי עימם, ואני רשמתי על פנקסי את סך כל הכסף שהוצאתי על המאכל והמשקה שנתתי לאורחי כל השנים, והסכום שתבעתי ממך הוא בדיק כפליים, כפי שכל אותם אנשים בירכוני, ומאחר והנך מצהיר כי אלוה אתה, הרי מוכרח אתה לשלם לי את כל הוצאותיי בכפלים, עבור כל האורחים שאכלו ושתו ובירכוני כל השנים!

ואם אסרב לשלם? הפטיר נמרוד.

אם לא תמלא את מבוקשי, השיב אברהם אקח את מרכבתך וסוסיך ואפשיט מעליך את בגדי המלכות, ותלך ריקם לביתך. האם תעדיף זאת? אבל אין כספי תחת ידי, נזעק נמרוד, הלא בדרכים אני נע ונד עתה! הנח לי ללכת, ואני מבטיחך ב-הן צדקי, כי מיד כשאגיע לארמוני אשגר לך את כל הסכום שבין ותקיליך...

לא ולא, אמר אברהם, וכי היכן שמענו על אלוה שאין כספו בידו? הלא על אלוקיני שבשמיים, להבדיל, נאמר (תנ"ך, ח'): "לי הכסף ולי הזהב נאום ה'", ואתה שזה עתה הודית שאין לך לא כסף ולא זהב - רשום נא בכתב ידך, כי הנך מצהיר מפורשות שאין אתה אלוה - ואמחול לך על התשלום המגיע לי, וסע לביתך לשלום...

לא נותרה ברירה בידי נמרוד, והוא הודה בכתב כי אין הוא אלוה וחתם בחותמת המלך. ומאז פרסם אברהם את הודאתו של נמרוד שאינו אלוה, ורק ה' הוא האלוקים.

ונמרוד, בזעמו כי רב, הבין כי לאברהם לא יוכל לעשות מאומה, ואין עצה אחרת מלבד זו: לתפוס את לוט שקלסתר פניו דומה לאברהם, לאסרו בשלשלאות של ברזל ולהוליכו בכל העולם, ולספר לכל שזוהו אברהם, שעתה הוא מסור בידי, ושקר הוא מה שבדה מליבו כאילו אינני אלוה!

הוא אשר הדגיש הפסוק: "ויקחו את לוט ואת רכושו", ולמה? משום שהוא "בן אחי אברם, וילכו" - לא הרעו לאיש אלא רק לקחו עימם את לוט, כדי להוציא את תכניתו של נמרוד לפועל.

ולכן משמע אברהם "כי נשבה אחי", כלומר: שנשבה משום שהוא 'אחי' ודומה לו בקלסתר פניו, ועל ידי זה יהיה חילול ה' גדול בעולם, לכן 'וירק את חניכיו', ורדף אחריהם ומסר את נפשו להצילו מידם, כדי שלא יתחלל שמו יתברך, וידעו כולם שה' אחד ושמו אחד!

"אֲמַרִי נָא אַחֹתִי אֶת לְמַעַן יֵיטֵב לִי בְּעֵבֹרְךָ וְחִיתָה נַפְשִׁי בְּגִלְלָךְ" (י"ב, יג).
פירוש חדש ומפתיע בפסוק זה, מובא בשמו של הגאון רבי שלמה זלמן זצ"ל, אב"ד נייטאדנט-סוגידנט:

לכאורה קשה: איך יצוה לה אברהם שתאמר שקר בשביל שיטיבו עמו? ועוד: מדוע אמר בתחילה 'למען ייטב לי', שנראה שזה לו עיקר הדבר, היה לו לומר קודם 'חיתה נפשי בגללך', ואחר כך 'למען ייטב לי'? ועוד: מדוע לגבי 'למען ייטב לי' נקט לשון 'בעבורך', ואילו לגבי 'חיתה נפשי' נקט לשון 'בגללך'?

אלא, כותב בנו, הגאון רבי אברהם זצ"ל, (בהקדמתו לספר "בית אבות") בשם אביו, פירוש הפסוק שונה מהביאור המקובל:

אברהם הכיר את המצרים, וידע כי שטופי זימה הם, וכלל לא ישאלו אותם מי הם ומה היחס ביניהם, שלא כמו אנשי גרר שעליהם נאמר (להלן כו, ז): "וישאלו אנשי המקום לאשתו ויאמר אחותי היא", אך המצרים לא ישאלו כלל.

ואמנם, אילו שאלו אותו על אשתו, היה משיב להם כיצחק: 'אחותי היא', וכן אם היו שואלים את שרי, היתה משיבה: 'אחותו אני', אך כאמור המצרים לא ישאלו, אלא רק: 'והיה כי יראו אותך המצרים ואמרו אשתו זאת והרגו אותי ואותך יחיו', ולכן - אמר אברהם לשרי - אין עצה מלבד זאת: שכאשר תבואי בשער העיר, "אמרי נא אחותי את למען ייטב לי בעבורך", כלומר: אמרי להם שאחותי את, ותאמרי להם שהסיבה שאת מספרת לי זה דבר זה היא כדי שייטיבו עמי בעבורך!

ולמה? משום שאילו תאמרי סתם, מבלי שנשאלת על ידם, כי אחותי את - מיד יחשידו שבודאי יש ערמה בדבר, כי מיהו המשיב לשאלה שכלל לא נשאל? ולכן אל תסתפקי באמירה שאחותי את, אלא הסבירי מיד מהי הסיבה שאת טורחת להודיע להם זאת מבלי שנשאלת: משום שאת חפצה שייטיבו עמי בעבורך, שיתנו לי מתנות, ועל ידי זה יאמינו לדברך הראשון - שאחותי את!

אולם לך - הוסיף אברהם ואמר לשרי - אני אומר את האמת: שעל ידי אמירתך זו: 'חיתה נפשי בגללך', וזו הסיבה האמיתית, ולא שבאמת הפך אני במתנותיהם...

ודברי פי חכם חן!

"אֲמַרִי נָא אַחֹתִי אֶת" (י"ב, יג).

בתקופה מסויימת נהוג היה בישיבת וואלוז'ין לקבל מכסת תלמידים מכל עיר ועיר. אם הושלמה המכסה אזי לא היה יכול תלמיד מאותה העיר להתקבל לישיבה בשום פנים ואופן.

היו שביקשו בכל מאודם ללמוד בישיבה, אולם מכיון שמכסת התלמידים מערים כבר התמלאה לא ניתן היה הדבר, התחכמו הללו ושהו בעיר אחרת מספר חודשים ולאחר מכן היו באים לוואלוז'ין ומציגים את עצמם כבני העיר בה שהו. כך זכו להתקבל ולהימנות בין בני הישיבה.

כך נהגו שני בחורים בני העיירה "טרוק" שידעו כי מכסת התלמידים מערים כבר הושלמה, שהו בוילנא תקופת מה, ולאחריה תכננו לנסוע למחוז חפצם. **הבדל אחד היה בין השניים.** בהיותם בוילנא היה האחד מציג עצמו מהעיירה "טרוק" ואילו חברו כבר החל לטעון כי הוא בן העיר וילנא.

בתום זמן מה נסעו השניים לוואלוז'ין והתקבלו שניהם כוילנאים.

לימים נערך בוואלוז'ין יריד שאליו הגיעו סוחרים מכל המדינה. אירע מקרה והסוחרים מוילנא פגשו באקראי בשני הבחורים.

שלום עליכם! אמרו הסוחרים בקול גדול - מה שלומך "ווילנאי"? שאלו את האחד - ומה שלומך "טרוקאי"? שאלו את חברו.

כך נודע ברבים כי אותו בחור אינו בן העיר ווילנא כפי שטען בתחילה. כאשר נודע הדבר למרן ראש הישיבה, הגאון רבי נפתלי צבי יהודה ברלין זצ"ל, הנצי"ב, חיך ואמר: עתה מתורצת לי קושיה בה התחבטתי זמן רב. בפסוק מסופר על אברהם אבינו שכאשר ירד למצרים מחמת הרעב פנה לאשתו ואמר לה: "אמרי נא אחותי את", וקשה היה לי מדוע צריך לומר לה בלשון בקשה "אמרי נא", והרי סכנה יש בדבר, וכי היא עצמה אינה רוצה להינצל?

אלא - אמר הנצי"ב - מדובר היה בעודם בדרך. אברהם אבינו חשש כי אם בהיותם בדרך יציגו עצמכם כפי שהם, כאיש ואשתו, אזי עלול מי מהפוגשים

חווייה מיוחדת במינה, אחר חצות... קבר החזון איש... ואנחנו אומרים תהילים, בכוונה וברצון טוב. שעתיים וחצי לקח לנו לומר את כל ספר התהילים, מיד לאחר שסיימנו מיהרתי לשלם לכולם. לאברכים, לבחורים, לחתני וגם לבנים שלי שהגיעו אתי, שילמתי להם בשמחה ובטוב לבב, הרגשתי שהם עשו אותי חסד גדול, ואושר גדול מילא את לבי, עצם אמירת התהילים היטיבה עם כולנו, בלי קשר לסגולה, שכמובן, קיוותי בכל לב שהיא תתגשם.

פנינו לצאת. הרגשנו איך הלב שלנו מיטרה ואיך אמירת התהילים בקברו של החזון איש היתה הכנה ראויה לחגים המתקרבים ובאים עלינו לטובה. בעודנו יוצאים, נגש אליי אחד הבחורים ושאל אותי בעדינות: "על מי בעצם אמרנו עכשיו תהילים?" "יש לי בת, בת עשרים ושלוש שעדיין לא מאורסת", השבתי לו. הוא שתק לרגע, חשב ואז אמר לי בהססנות, "יש לי שני רעיונות שבבילך".

"באמת?" הופתעתי, השעה שלוש בלילה, בבית הקברות זכרון מאיר, נראה לי שזה מקום ושעה מקוריים למדי כדי לקבל הצעות לשידוך. הבחור אמר לי את שני השמות, אחד מהם מיד ירד מהפרק, על השני אמרתי שאחשוב ואברך...

הימים היו ימים לחוצים ועמוסים של ערב החגים, ובכל זאת, בירדתי על הבחור המוצע, ומה ששמעתי נשמע לי בהחלט מתאים. מה שהיה מדהים זה שחתני הכיר את הבחור היטב, ידע שהוא בחור מצוין, אבל לא חשב שהוא מתאים לנו, גם שני בני הכירו את הבחור אבל משום מה לא חשבו על הרעיון להציע אותו לאחותם.

השידוך קרם עור וגידים, הספקתי להיפגש איתו עוד לפני החגים, והוקסמתי. וככה, בבלאגן של החגים ובין לבין, התקדמנו עד שהשידוך הגיע לגמר הטוב.

כיום בתי נשואה עם הבחור המדובר, יש לה שני ילדים ואנחנו רוויים רוב נחת מהזוג הזה. מה שמדהים זה ששניים מבניי וחתני הכירו את הבחור, ולא חשבו על כך; גם מה שהאברכים התעכבו בדיוק עד שהזמנו את שני הבחורים וכבר לא יכלנו להתחרט; שהרעיון עלה בראשו של הבחור בדיוק אחרי שסיימנו את התהילים.

וככה, הסגולה ששמעתי הועילה מיד ובמקום, ואנחנו זכיינו בחתן שהוא כלי מפואר, ירא שמים ובעל מידות טובות.

שניים למנוין. דיברתי עם שני אברכים שהכרתי, סיפרתי להם בקצרה על הסגולה וביקשתי שיצרפו אלינו וישלימו את המניין, הבטחתי לשלם להם, כמובן על המאמץ והטרחה ועל חוסר השינה. סיכמתי איתם על המקום, השעה, התאריך, הכל היה ברור, הם הבטיחו שיגיעו בזמן. אני מכיר אותם היטב, מדובר בשני אברכים רציניים ואחראיים שמילה שלהם היא מילה ואפשר לסמוך עליהם, ובכל אופן, אנחנו, כל בני המשפחה עומדים כאן כבר מעשרה לשתיים עשרה, ושני האברכים לא נראים באופק.

"עוד מעט הם יגיעו", אני מנסה להרגיע את בני משפחתי וגם את עצמי, "כנראה שלוקח להם זמן", אבל הזמן מתארך ומתארך, וכשהשעון מראה על שתיים עשרה וחצי אחרי חצות אני מתחיל להשתכנע שההמתנה היא לשווא, האברכים היו עייפים כנראה ונרדמו, או שהם פשוט שכחו, כולנו בני אדם ולכולנו יכולות לקרות תקלות. כך או כך, אנחנו כבר כאן, שמונה אנשים, נשיג עוד שניים אחרים ונאמר את ספר התהילים במניין.

פניתי לחתני שלמד בישיבה בבני ברק ושאלתי אותו אם הוא יכול לקרוא לשני בחורים, לבקש מהם שיקחו מונית ויבואו, אני כמובן אשלם על המונית וגם אשלם להם על התהילים שיגידו. חתני הכיר שני בחורים שבדאי ערים עכשיו, היה לו את המספר של אחד מהם, הוא התקשר ובענה בשמחה. כן, בודאי, הם כבר לוקחים מונית ומגיעים.

חתני מסיים את השיחה, מרגיע את כולם שהוא מכיר את הבחורים ואם הם אמרו שהם כבר מגיעים, הם כבר יגיעו. בעוד המילים על שפתיו אנחנו רואים את שני האברכים מתנשמים ומתנשפים, מגיעים במהירות, מסבירים איך נהג המונית הוריד אותם במקום הלא נכון, ואיך כיתתו את רגליהם באישון ליל, הם מתנצלים על האיחור, אני מרגיע אותם בחיך שהכל בסדר, ומבקש מחתני שיתקשר לשני הבחורים ויגיד להם שאנחנו מודים מאד על ההסכמה, אבל אין צורך שיגיעו.

חתני מתקשר, מתברר שהבחורים שהבטיחו שיבואו במהירות, גם קיימו את הבטחתם. "הם כבר במונית", מבשר לי חתני, השבתי שלא נורא, נהיה שתיים עשרה איש שיגידו תהילים, זה בטח טוב יותר, וכמובן, אשלם לכולם בעין יפה כמו שהבטחתי.

תחלנו לומר תהילים, עצם אמירת התהילים היתה

סיפור נפלא אותו שמע מכלי ראשון, העביר לנו הרב צבי נקר, מחבר הספר 102 סיפורים. סיפור זה מתאים במיוחד לפרסום בשבת הסמוכה ליום פטירתו של מרן החזון איש - רבי אברהם ישעיהו קרליץ זצ"ל, שיחול השבוע ביום חמישי. והנה הסיפור לפנים:

השעה שתיים עשרה ורבע בלילה. אני, שלושת חתני וארבעת בני עומדים במקום הכי פחות צפוי, בבית העלמין זכרון-מאיר, ליד קברו של החזון איש. אלו עכשיו וקיי, ומזג האוויר בבית העלמין נעים, רוח קלילה שמעידה להתנגב בשעה כזו לבני ברק, נוקשת קלות על ספרי התהילים שבידינו, וצינה מרעידה את גווי, אני מסתכל לימין, לשמאל, עוד פעם לימין, שולח מבט לעבר הכניסה לבית העלמין, אולי הם הגיעו בדיוק עכשיו? אבל שקט מכל הכוונים מקבל את פניי, דממה שחורה. ושני האברכים שסיכמתי איתם והבטחתי להם תמורה כספית הולמת, אינם נראים באופק החשוך.

אני אבא לארבע בנות רצופות שנוולו אחת אחרי השניה. כשהגיעה הבכורה לגיל עשרים, היא התארסה בשעה טובה ומוצלחת, וגם התחתנה, כך היה גם עם השניה והשלישית. כולן הגיעו לגיל המיועד ולאחר תקופה קצרה של שידוכים, הן התארסו. כשדברים קורים באופן טבעי, אנחנו לא יודעים כמה עלינו להודות. רק כשהגיעה הרביעית לגיל השידוכים הבתני כמה היה עלי להודות על שלושת הראשונות, על החתנים הטובים שהגיעו כלאחר יד, ועל הנחת שדפקה על דלת ביתי מבלי שאחכה לה, אפילו.

אצל הרביעית העניינים היו שונים. איכשהו, בלי להבין למה ובלי שתהיה סיבה של ממש, השידוכים נתקעו. מלאו לה עשרים שנה, ואחר כך עשרים ואחת, עשרים ושתיים, עשרים שלושים... שידוכים עלו וירדו, חלקם התקדמו, אבל צלחת לא נשברה והזיווג שיועד לה משמים, עדיין לא נראה באופק.

לא דאגנו. כיהודים מאמינים האמנו באמת ובתמים ובאמונה שלמה, שכשיגיע הרגע שלה היא תתארס, אבל השתדלות כמובן צריך לעשות. מישהו אמר לנו על סגולה, לאסוף מניין אנשים ולהגיד את כל ספר התהילים על קברו של החזון איש, בליל שישי אחרי חצות ולאחר מכן, ללכת לקברו של הסנדלר. החלטנו לעשות את הסגולה, אני, שלושת החתנים שלי, וארבעת הבנים היינו ביחד שמונה, היו חסרים לנו עוד

העלון מוקדש לע"נ של ידידנו הבלתי נשכח, שתמך בעלונו למעלה מעשור, יהודה בן מרגו ז"ל, שהשבת חל יום פטירתו. ת.צ.ב.ה.

משולחנו של העורך

פנינה לשבת בענייני הלכה ואגדה

כוחה שהיא הברכה הראשונה שקבעוה בכל הברכות הסדורות על הכוס. כגון ברכת חתנים וכוס המילה ופדיון הבן וכיו"ב. וכ"כ רש"י ורשב"ם, מהר"ם חלאוה (שם, פ"ב הבי'), סמ"ג (עשין כ"ח), ריטב"א (שם) בשם ר"ת, כל בו (ס"ט לא).

ג. בחידושי רבינו דוד בנופיד (עמ' ס"א) כתב, 'ומורי הרב נרו"ו אמר לי דמה שנקרא כן הוא סוד נעלם'. ויתכן, שכוונתו לדברי רבינו בחיי (פר' בשלה) שכתב בשם חכמי הקבלה שסעודת שחרית של שבת היא כנגד מדת היסוד הנקרא שבת הגדול, ולכן הקידוש של יום השבת נקרא קידושא רבה [שנענינו הוא משום הסעודה, וכאן הסעודה היא החשובה], ולכן עיקר הקידוש אינו אלא ביום, דק"ל כבוד יום קודם לכבוד לילה. ע"ש. וע"ע מה שכתב בשער הכוונות (דף ע"ד). וכתב הכף החיים (אות ז), שמפני כן, כשאומר לשם-יחוד לפני הקידוש, יזכיר בו לשון 'קידושא רבה' מפני הסוד שנרמז בו.

ד. האליה רבה (ס"י ערב, סקי"ז) הביא שמצא בביאור המהרש"ל לסמ"ג וזה לשונו: 'ק'יבלתי מאבי מורי דנקרא קידושא רבה בשחרית, כמו צומא רבה, הושענא רבה, וזהו חשיבותו שמקדש אפילו על השכר, לאפוקי מקידוש הלילה שאינו מברך אלא על היין'. והיינו, שיש הסוברים (ע' שו"ע רעב, ט ובנו"כ) שביום אפשר לקדש על שכר, אך בלילה, שהוא מדאורייתא, צריך לקדש רק על היין. וסיים האליה רבה, ש"מ"מ מצוה מן המובהר לקדש גם ביום על יין.

ה. מדברי המאירי, המהר"ם חלאוה, התוס' ר"ד ורבינו דוד מתבאר לכאורה טעם נוסף, ע"פ מה שהקשו: הלא גם ביום חול, הלא לשתות יין, עליו לברך בפה"ג, ובמה שניחא שבת ברכה זו של שבת בבוקר שתיקרא קידוש? וישבו, שהואיל וע"י תקנה היא באה, ברכת חובה היא, ומאחר שהיא ברכת חובה אף היא קרויה קידוש, שתיקנו ברכה זאת שהיא היום מתקדש על ידה להיות סעודתו חשובה כשהיא נקבעת על היין. ע"כ. מבואר, שכינוי זה הוא כעין לחלוק כבוד לברכה, להראות שחובה היא. וע"ע בספר שער הכלל (פרק כח), שו"ת חתן סופר (ס"ג לב) ואכמ"ל.

לעילוי נשמת
דניאל הכמת בן דוד, אליהו בן חנה יונה, הרה"צ אליעזר בן מנוור זצוק"ל, שושנה פורן בת טאוס, חנה יונה בת רומיה, פרבין נמכי בת עוסמיאן, שולמית חווה בת הר"ר רפאל ז"ל, שושנה רוז בת שלום.

לזיווג הגון
שרה בת אילה, רבקה בת דבורה

לרפואת
איתמר שריה בן עדית, ראובן בן שרה, נסים בן חורם, מוניה בת פרבין נמכי, אביעד מאיר יהודה בן עדית, בתושחי

העלון מוקדש להצלחת ברו"ג ישי בן אילה, רחמים בן מוניה, עידן וליך בני מרים, משפ' מנוזר וכל התורמים והמסייעים בהפצת יהודה בן מרגו. אליהו בן אילה